

УКРАЇНСЬКА ЕКОНОМІКА ПІД ЧАС ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ РФ І В ПЕРІОД ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

UKRAINIAN ECONOMY DURING THE MILITARY AGGRESSION OF THE RUSSIAN FEDERATION AND IN THE PERIOD OF POST-WAR RECONSTRUCTION

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.08.003>

УДК 330.341.4: 338.1

JEL: A10

М.І. ЗВЕРЯКОВ, д-р екон. наук, проф., член-кореспондент НАН України,
завідувач кафедри загальної економічної теорії та економічної політики
Одеський національний економічний університет
вул. Преображенська, 8, 65082, Одеса, Україна
e-mail: michailzverjakov@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0039-506>

ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В НОВИХ ІСТОРИЧНИХ РЕАЛІЯХ

Проведено теоретичне дослідження нових об'єктивних передумов, які виступають імперативами формування нової економічної моделі розвитку України в післявоєнний період. Досліджено особливості економічного зростання на сучасному етапі, проаналізовано структуру використання вітчизняного ВВП. Обґрунтовано необхідність нової індустріалізації як передумови нарощування виробництва доданої вартості. Розглянуто дискусії стосовно застосування «плану Маршалла» для України і визначено головні проблеми його реалізації в повоєнний період.

Ключові слова: господарська модель розвитку; цифрові технології; нова індустріалізація; структурний цикл; хвилі локалізації та глобалізації; «план Маршалла».

Нині наша держава переживає найдраматичніший період своєї історії, коли на карту поставлена її незалежність. Але, незважаючи на всі біди й тяготи, які доводиться зазнавати країні, її економіці та населенню, не ставиться під сумнів її суверенне майбутнє.

Питання про відновлення економіки України сьогодні стало предметом дискусій у вищих ешелонах влади, академічних колах як усередині країни, так і за її межами. Наприклад, підходи щодо відновлення української економіки обговорювалися на Всесвітньому економічному форумі в Давосі в травні 2022 р. Дискусії щодо нової моделі майбутнього розвитку економіки України ведуться з багатьох аспектів. Це зумовлено кількома факторами. По-перше, новими геополітичними і економічними реаліями, у яких опинилась Україна внаслідок збройної агресії. По-друге, ерою впровадження цифрових технологій, що розгорнулася в останні роки, основою якої є застосу-

Ц и т у в а н н я: Зверяков М.І. Формування моделі економічного розвитку в нових історичних реаліях. *Економіка України*. 2022. № 8. С. 03—19. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.08.003>

вання системи управління національним виробництвом, яка в результаті сприяла б переходу від сировинної моделі розвитку до такої, що могла б ґрунтуватися на цих новітніх технологіях. По-третє, набуттям Україною статусу кандидата в члени ЄС, яке передбачає адаптацію національних господарських норм та інститутів до європейських стандартів.

Створення нової моделі економічного розвитку країни після воєнних дій не може не враховувати її історії, традицій, умов соціально-економічного функціонування за роки незалежності, місця у світогосподарській системі. Протягом усієї своєї історії економічна модель України, з одного боку, асимілювала в собі загальні закономірності світового соціально-економічного розвитку з їх зрілими ринковими механізмами, а з іншого — увібрала всі конкретно-історичні умови виникнення й розвитку ринкових форм господарювання в країні, що вийшла з радянської господарської системи.

Сьогодні для забезпечення сталого економічного розвитку та інтеграції України в європейський економічний простір недостатньо так званих модернізації і адаптації до європейських інститутів, що визначають загальний фарватер господарського процесу. Необхідно вирішувати ті завдання, які не були розв'язані попереднім економічним розвитком. Ідеться про подолання деіндустріалізації і відновлення промисловості в сучасних рамках використання цифрових технологій.

Сформована у 1990-ті роки та існуюча досі господарська модель, побудована під кон'юнктуру сировинних товарів на зовнішніх ринках, призвела до деіндустріалізації економіки. Вона знизила питому вагу і зменшила роль країни на світових ринках, перетворила її на периферію світового капіталізму з усіма негативними наслідками: непомірним багатством одних і безнадійною бідністю інших. Протягом усього періоду становлення і функціонування ринкової економіки в нашій країні панувала економічна модель, яка забезпечувала «зростання без розвитку». Таке визначення економічної динаміки є загально визнаним як західною, так вітчизняною економічною теорією, тобто модель зростання може як супроводжуватися розвитком, так і реалізовуватися без нього. Зростання з урахуванням розвитку передбачає відродження національної економіки на основі впровадження у виробництво високих технологій. Для цього потрібно здійснити не просто відновлення, а нову індустріалізацію, що стимулюватиме розширене відтворення в промисловості. Також розширене відтворення має охоплювати як нові, так і вже функціонуючі підприємства у вигляді впровадження наукомістких виробництв.

Контури нової економічної моделі передбачають урахування тих реалій, у яких перебуває наша економіка. Важливою відмінністю пореформеного періоду становлення ринкової економіки в Україні було кон'юнктурне пристосування до поточних короткострокових цілей, які не дають відповіді на ключові запити довгострокового розвитку. Розробка адекватної економічної моделі має бути пов'язана із забезпеченням стійкої економічної динаміки в ключових галузях виробництва. Яку економічну модель буде знайдено для забезпечення сталого зростання — це результат роботи багатьох складових: науки, бізнесу, державних органів управління, зовнішніх інститутів, у тому числі ЄС. Але об'єднувальними центрами, які забезпечать пошук но-

вої моделі економічного розвитку, повинні стати державні органи влади разом з науковою спільнотою.

Отже, **мета статті** — визначити природу і контури нової моделі економічного розвитку з урахуванням нинішніх геополітичних і економічних викликів для України.

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

За підсумками 2021 р., зростання ВВП в Україні склало 3,2%¹, яке відбувалося на тлі приросту інфляції на рівні 9,4%. Можна припустити, що це є відновлювальне зростання, яке походило від низької бази 2020 р., але після пандемії зростання зумовлене також і накопиченими структурними змінами. Ці зміни відбуваються в усій світовій економіці й частково стосуються і нашої господарської системи тією мірою, якою вона інтегрована в глобальний ринок. Структурні зміни у світовій економіці свідчать про початок **нового економічного циклу**, який може охопити інтервал до 10 років.

Про ознаки становлення структурного циклу свідчать також такі усталені явища, як, по-перше, стрімкі зміни системи торгівлі через систему онлайн, що веде до розбудови транспортно-логістичної структури як у світовому, так і в національному господарстві; по-друге, орієнтація багатьох країн, зокрема Китаю, на насичення внутрішнього ринку; по-третє, перехід до низьковуглецевої економіки. Такі зміни глобальної економіки дають шанс на реалізацію національних проєктів у названих напрямках.

Зрушення, що намітились у бік локалізації виробництва в масштабах світової економіки, почалися після кризи 2008—2009 рр. і прискорилися під час пандемії. Зростання цін на сировину та інфляція пропозиції також порушують питання про розробку економічних стратегій, орієнтованих на внутрішній попит. Крім того, специфічні особливості сучасного етапу інноваційного процесу полягають у тому, що впровадження нових технологій може бути ефективним тоді, коли інноватор має можливість контролювати собівартість продукції. Тому локалізація виробництва в окремих країнах обумовлена ефективністю використання нових технологій, а це викликає необхідність максимально подовжувати виробничі ланцюжки доданої вартості.

За оцінками експертів, збільшення частки локального виробництва як умова впровадження нових технологій стане трендом економічного розвитку для багатьох країн на найближчі 10 років. Нам слід розуміти зміст цього нового структурного циклу і враховувати його під час розробки національної економічної моделі. Однак невирішені в довоєнний період завдання структурних змін залишаються на порядку денному. Іншими словами, основою нашої економічної моделі має бути діяльність бізнесу в масштабах національної економіки, спрямована на створення дедалі довшого ланцюжка доданої вартості. З цього випливає, що економічна діяльність підприємств, пов'язаних з видобутком сировини, має бути в системі виробничих зв'язків з тими, хто цю сировину переробляє і створює нову вартість. І чим довшим

¹ Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>

буде такий ланцюжок коопераційних зв'язків, тим більше доданої вартості вироблятиметься в національній економіці.

Як відомо, додана вартість виражається в таких господарських формах, як заробітна плата і прибуток. Ці елементи доданої вартості впливають на доходи працівників і бізнесу, а також збільшують національний ВВП. Отже, чим більше операцій з виробництва кінцевого продукту здійснюється всередині країни, тим більше доданої вартості виробляється на її території. Якщо країна продає сировину або продукцію низького технологічного переділу і водночас купує товар з більшою доданою вартістю, то країна-експортер стає біднішою, а країна-імпортер багатіє за рахунок переробки сировини. Саме в цьому полягає суть «голландської хвороби» і «прокляття сировинних держав», які не можуть знайти інвестиції у виробництво більш складної продукції. Проте недостатність таких інвестицій обумовлена тим, що доходи від продажу сировини не направляються у вигляді інвестицій у переробні виробництва, а виводяться за кордон і перетворюються на предмети розкоші. Престижне споживання, а не турбота про створення переробних виробництв є характерною ознакою поведінки національного бізнесу і притаманне країнам периферійного капіталізму. У таких країнах утворюється своєрідний вузький, замкнутий контур руху експортної виручки, яка зазвичай не потрапляє в сировинні галузі. У такому разі складається короткий виробничий цикл, у якому не можна розподілити доходи раціональніше, тобто на користь збільшення інвестицій у переробні галузі, пов'язані з сировинним сектором. Доходи від експорту сировини не створюють такого мультиплікаційного ефекту, який спричинив би подовження ланцюжків доданої вартості.

У сировинних галузях задіяно небагато капітальних і людських ресурсів. Держава через податки і рентні платежі переводить доходи сировинних галузей у кінцеве споживання без урахування створення в країні виробництв з подальшої переробки сировини. Про таку помилкову стратегію країн з сировинним експортом писав М. Портер у праці «Конкуренція». Він наголошував, що всі країни починають своє економічне зростання з використання своїх природних переваг, але довгострокового успіху досягають лише ті, які винаходять у собі сили перейти від цієї природної стадії до стадії інвестиційного зростання, коли створюється складна економіка з великою часткою індустрії, основу якої формують кваліфікація, якість, технології, обладнання тощо. М. Портер зазначав, що більшість країн залишаються на сировинній стадії економічного розвитку [1, с. 206—214]². Саме вона, на наш погляд, і є матеріальною базою периферійного капіталізму.

Для створення власної індустрії, яка б охоплювала підприємства обробних галузей, необхідно, щоб головним споживачем вироблюваної продукції

² М. Портер описав універсальний сценарій зростання конкурентоспроможності країн. Він показав, що перший етап — це використання природних ресурсів, у нашому випадку — сировинних. Другий етап — інвестиційний, пов'язаний з масштабним створенням індустріального капіталу. І лише третій етап — нарощування людського капіталу. Він указував, що лише третина країн переходить від першого етапу до другого. Більшість країн не може перейти на другий етап тому, що для цього необхідно наростити інвестиції в індустріальному секторі. Цей процес є складним, трудомістким і тривалим. Водночас контроль над ресурсами, які опанувала незначна частина населення, не може вирішити проблеми виходу на траєкторію неіндустріального розвитку.

був внутрішній клієнт — національний бізнес або населення. Масштаби співробітництва на внутрішньому ринку стають об'єктом державного регулювання з метою підтримки національних компаній, спочатку забезпечуючи їх від зовнішньої конкуренції, а потім підтримуючи їх під час експорту технічно складної продукції. Таким чином, ускладнення національної економічної системи з великою кількістю внутрішніх технологічних переділів і масштабним внутрішнім споживанням дозволяє створювати більше доданої вартості порівняно з системою, що базується на виробництві й продажу сировинних ресурсів. Така ускладнена система постійно модернізує свою матеріальну і технологічну основу і здатна асимілювати набагато більший обсяг інвестицій, ніж проста сировинна система країн периферійного капіталізму.

Стосовно України можна сказати, що проблема нашого периферійного стану, відсутності серйозних структурних технологічних змін і, як наслідок, нестачі інвестиційних ресурсів й бідності населення, яке не створює внутрішній попит, полягає, на нашу думку, в ігноруванні ролі внутрішнього споживання як головного фактора створення доданої вартості. Структура внутрішнього попиту нашої економіки, як інвестиційного, так споживчого, сьогодні задовольняється значною мірою за рахунок імпорту. Тому збільшення технологічних переділів — це одночасно реалізація стратегії зростання обробних галузей.

Щоб детальніше зрозуміти наше економічне становище у світовому господарстві, потрібно проаналізувати структуру використання вітчизняного ВВП порівняно з іншими країнами. Відомо, що цей показник (який відображає споживання домогосподарств, інвестиції у основний капітал, величину експорту та імпорту) дає наочне уявлення про те, на що в даний момент націлений економічний розвиток країни. Україна за структурою використання ВВП суттєво відрізняється від європейських та інших передових держав. Так, у 2020 р. частка споживання українських домашніх господарств становила 74,3%, а норма нагромадження основного капіталу — 13,5%, частка експорту сягнула 39%³. Але експорт у нас сировинний, його становлення припало на роки формування нашої незалежності, коли головним імперативом, який лежав у основі економічної політики, був Вашингтонський консенсус. Для нас важливим правилом стало отримати якомога більше валютної виручки за рахунок нарощування експорту сировини. Обсяг твердої валюти трансформувалася в головну національну цінність. Але сьогодні стало зрозуміло, що експорт сировини не може бути національним пріоритетом. Низьковуглецева стратегія світового розвитку ставить завдання структурної трансформації економіки за допомогою енергозберігаючих і екологічно чистих виробництв. Тому сьогодні несировинний ринок також має стати національним пріоритетом.

В Україні проблема внутрішнього споживання домогосподарств полягає в тому, що його обсяг значно відрізняється від офіційних доходів. Про це свідчить перевищення обсягами офіційного товарообігу офіційних доходів. Крім того, сукупне споживання підтримується ще й зовнішніми запозиченнями та імпортом, який у 2020 р. склав 40%. Але темпи зростання доходів

³ Exports of good sand services (% to GDP). *The World Bank data*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS> (дата звернення: 16.06.2022).

населення, які дорівнювали 2,5% на рік, були нижчими від зростання доходів від експорту, яке склало 6% на рік⁴.

Цілком очевидно, що економічна система не використовувала експорт для розвитку внутрішнього виробництва і збільшення доходів. Не маючи стратегічної підтримки інвестицій як форми реалізації цілеспрямованої політики розвитку внутрішнього ринку, структурні зміни здійснювалися спонтанно на користь сировинних галузей. Наприклад, для країн, що виробляють сировину на експорт, як це робиться в Україні, характерними ознаками є відносно велика частка споживання домашніх господарств, мала частка інвестицій у основний капітал, від'ємне сальдо торговельного балансу і низька норма нагромадження. Ця група бідних країн не може бути для нас орієнтиром.

Друга група країн, яка має суміжну, багатоелементну структуру економіки, що виробляє достатній обсяг доданої вартості, яка використовується на виплату зарплат і приріст норми нагромадження, може бути для нас таким орієнтиром. Високі доходи громадян сприяють задоволенню попиту домашніх господарств за рахунок внутрішнього виробництва, і навіть інвестиційного попиту. У таких самодостатніх країнах у 2020 р. частка споживання домашніх господарств коливалася від 53,4% у Японії до 51,6% у ЄС і 68% у США⁵, а норма нагромадження — від 21—22% у країнах ЄС і США до 25,4% у Японії⁶. У країнах ЄС частка експорту та імпорту у ВВП перебуває в діапазоні 30—50%, тоді як у США частка експорту дорівнює 10,4%, а імпорту — 13,2%⁷. У США внутрішній попит став локомотивом економічного зростання. У країнах ЄС склався внутрішній ринок, де попит і пропозиція залежать від спеціалізації окремих країн. Але така спеціалізація зробила ряд країн ЄС, у свою чергу, залежними від високотехнологічного центру. Сформувалася модель «залежного капіталізму», яка є характерною для східноєвропейських країн, у тому числі й тих, хто став членом ЄС. Там розміщено виробництва провідних європейських корпорацій, але вони виробляють незначну додану вартість, спеціалізуючись на виготовленні комплектуючих і складальному виробництві.

Особливу структуру використання ВВП має Китай та інші так звані «азіатські тигри». Наприклад, частка споживання домашніх господарств у Китаї склала у 2020 р. 38,1%, норма нагромадження — 43,5%, частка експорту — 18,5% (на початку 1990-х років — 5%), імпорту — 18%^{8,9,10}. Це не очікувано для цієї країни, яка, на перший погляд, перетворилася на головну «майстерню світу». Отже, можна зробити висновок, що поступова орієнтація на внутрішній попит почала відбуватися набагато раніше. А вже у 2021 р.

⁴ Там само.

⁵ Households and NPISHs final consumption expenditure (% of GDP). *The World Bank data*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.CON.PRVT.ZS> (дата звернення: 16.06.2022).

⁶ Gross capital formation (% of GDP). *The World Bank data*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.GDI.TOTL.ZS> (дата звернення: 16.06.2022).

⁷ Exports of good sand services (% to GDP). *The World Bank data*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS> (дата звернення: 16.06.2022).

⁸ Там само.

⁹ Gross capital formation (% of GDP). *The World Bank data*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.GDI.TOTL.ZS> (дата звернення: 16.06.2022).

¹⁰ Imports of goods and services (% to GDP). *The World Bank data*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.ZS> (дата звернення: 16.06.2022).

Китай заявив про завершення епохи бідності. Таким чином, він перейшов на нову структуру використання ВВП, створивши суміжну технологічно багатоступінчасту економіку, яка виробляє додану вартість, що використовується в країні.

Приклади самодостатніх країн показують, що внутрішнє споживання стає драйвером економічного розвитку за умови високої норми нагромадження. Але якщо в Китаї ставка на внутрішнє споживання супроводжується високою нормою нагромадження, то в країнах ЄС норма нагромадження залишається в середньому на рівні 22%, а інколи і нижчому. Наприклад, у Польщі вона становить 17,25%, Португалії — 18,7%, Італії — 17,5%, Німеччині — 21,5%¹¹, тоді як в останній чверті ХХ ст. Німеччина мала норму нагромадження 30%, а частку експорту — лише 20% замість 43,1%, як нині.

Таким чином, низька норма інвестицій, що склалася в країнах ЄС, не приводить до сталого економічного зростання. Процеси модернізації у країнах ЄС ідуть повільніше, ніж у країнах Південно-Східної Азії. Пошуки додаткової ефективності в країнах ЄС нині здійснюються шляхом суворішого розподілу робочої сили в межах Європейського Союзу, а також у глобальній економіці. З огляду на це, необхідно враховувати аналіз особливостей економічного зростання на сучасному етапі залежно від хвиль глобалізації, які впливають на рух товарів, капіталів і робочої сили на світовому просторі.

ХВИЛІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

В основі циклічності технологічного і економічного розвитку лежать періодичні коливання норми прибутку. Технологічні революції відбуваються не через постійне прагнення приватних підприємців до інновацій, а внаслідок зниження їх прибутків, що змушує їх шукати вигідніші способи вкладення капіталу. Одним з наслідків глобалізації стало зниження капіталомісткості виробництва в країнах — експортерах капіталів. Отриманий у інших країнах прибуток транснаціональні корпорації (ТНК) направляють не на розвиток власного виробництва, а насамперед у фінансову сферу, де його можна отримати швидше і в більших обсягах. Таким чином, розпочався процес фінансіалізації економіки. Відбулися відрив фінансового сектору від реального виробництва і зростання прискореними темпами фіктивного капіталу. З'явилися й інші наслідки глобалізації, пов'язані з поляризацією доходів усередині країн і посиленням розриву в щаблях економічної розвинутості й рівнях добробуту між державами світу.

Глобалізація, яка забезпечила експансію ТНК у всьому світі, поставила менш розвинуті країни в невідносно невигідне становище. Вони втратили можливість розбудовувати своє виробництво через нездатність конкурувати з ТНК на внутрішніх ринках. Вітчизняні виробники виявилися неконкурентоспроможними всередині своїх країн, втратили шанси на розвиток, які вони мали раніше, коли конкурували на внутрішньому ринку з такими ж за потужністю виробниками, як вони.

¹¹ Gross capital formation (% of GDP). *The World Bank data*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.GDI.TOTL.ZS> (дата звернення: 16.06.2022).

В умовах глобалізації внутрішній ринок насичується товарами, виробленими більш успішною іноземною компанією. Вітчизняному бізнесу протистоять набагато сильніші ТНК, які вільно переміщують свої товари і капітали в межах глобалізованого світового економічного простору. Міжнародна конкуренція, що діє в рамках усього світового господарства, більше не дозволяє вітчизняному бізнесу замішувати на внутрішньому ринку збанкрутілі фірми. Тепер на внутрішньому ринку конкурують між собою сильніші ТНК. Так зване «творче руйнування», за Шумпетером, і досі відбувається, але вже без вітчизняного бізнесу. В результаті від глобалізації виграють потужні ТНК, які заробляють у чужих країнах і направляють прибуток у свої. Таким чином, у межах глобального ринкового господарства діють закономірності конкурентної боротьби між ТНК, які враховують внутрішні особливості конкуренції в окремих країнах. У світ-системній економіці одна група країн бере на себе роль центру створення технологій, а інша дедалі виразніше перетворюється на виробників і постачальників ресурсів, необхідних для відтворення високорозвинутих економік відповідно до їх виробничих і споживчих потреб.

Поляризація глобальних функцій у світовій економіці визначає геополітичний статус окремих країн, добробут громадян, рівень розвитку науки й освіти. Таке різне становище країн у глобалізованому світі модифікує ідею сталого розвитку в тому сенсі, що країни периферійного капіталізму приречені передавати свою недорозвинутість майбутнім поколінням. Усвідомлення негативних сторін глобалізації для менш розвинутих країн призвело до відкритого спротиву глобалістській політиці, яку проводить СОТ. Ці країни не дають своєї згоди на остаточну відмову від протекціоністських заходів, спрямованих на захист вітчизняного виробництва від іноземних корпорацій.

З певного моменту реальна глобалізація стала не вигідною і для високорозвинутих країн, які й ініціювали свого часу ці глобальні процеси. Протягом тривалого часу капітали з розвинутих держав вивозилися до інших країн, де перші заощаджували на дешевшій робочій силі, сировині, економічних витратах. Однак у результаті така політика призвела до істотного скорочення виробничого потенціалу в них самих і зростання соціальної диференціації серед населення. Крім звуження виробничих галузей спостерігається і зношення транспортної та іншої інфраструктури, яка тривалий час не оновлювалася через її низьку затребуваність у вітчизняному бізнесі.

Усвідомлення цих негативних сторін глобалізації змусило більшість високорозвинутих країн не тільки пригальмувати вивезення капіталу, а й розпочати процес повернення виробництва і обмеження імпорту. Такі дії викликали активні заходи з боку експортерів і спричинили торговельні війни з Китаєм та деякими іншими державами. Країни, які зуміли скористатися глобалізацією у своїх цілях, — а це крім Китаю Південна Корея, Тайвань, Гонконг, Сінгапур, Малайзія, — розвинули свої експортні виробництва, освоївши технологічні нововведення передових країн і налагодивши масовий випуск продукції, призначеної для збуту на світовому ринку. Це стало можливим завдяки проведенню ними селективної промислової політики, спрямованої на підтримку експортоорієнтованих виробництв, побутової техніки, автомобілів, електроніки та інших виробів, які широко використовуються населен-

ням. Цим орієнтованим на високотехнологічний експорт країнам, які мають невеликий внутрішній ринок, деглобалізація не є вигідною. Лише Китай може частково переорієнтувати експортне виробництво на великий внутрішній ринок, але і для нього, незважаючи на отримувані великі доходи від експорту, зробити це також не просто. Уповільненню глобалізаційних процесів сприяла й пандемія COVID-19. Обмеження пересування світом товарів і вантажів призвели до економічної рецесії. Проте глобалізація як об'єктивний процес продовжуватиметься, але вже в нових формах. З огляду на це, необхідно винести уроки з попереднього етапу і прагнути до міжнародного співробітництва заради власного розвитку.

Якщо ретроспективно поглянути на розвиток світової економіки за останні більш як 50 років, то можна побачити, що глобалізація і локалізація відбувалися хвилеподібно. Так, період 1970—1990 рр. визначається як етап завершення повоєнного локального розвитку. Його характерною ознакою були висока норма нагромадження (25—30%), велика частка внутрішнього споживання (55—65%) і незначний обсяг міжнародної торгівлі (17—18%). З 1990 по 2010 р. процес глобалізації характеризувався зростанням міжнародної торгівлі й скороченням інвестицій у розвинутих країнах, а також їх зростанням у країнах — імпортерах капіталу. Однак після кризи 2008—2009 рр. почався новий розворот у бік локалізації виробництв у окремих країнах. Ініціаторами такого розвороту стали Китай, а згодом і США. Пандемія лише прискорила цей процес. Отже, випереджальне зростання світової торгівлі порівняно із зростанням світового ВВП не є безумовним трендом світового розвитку. Тут доречно говорити про *хвилі локалізації та глобалізації*. Оскільки нині світова економіка вступила в період глобальної локалізації виробництв, національна стратегія розвитку нашої країни також повинна зосередитися на створенні умов для формування національних технологічних ланцюжків доданої вартості. Але, як і в інших країнах світу, нам обов'язково необхідно збільшувати норму нагромадження капіталу.

В Україні норма нагромадження знизилась із 17,6% у 2019 р. до 13,5% у 2020 р. Для реалізації ж модернізаційних проєктів, як свідчить практика інших держав, вона повинна дорівнювати 30—35%. Водночас ми не можемо збільшити її за короткий строк, але як мета національного розвитку величина норми нагромадження може стати цільовим орієнтиром. Прогнозовані темпи зростання ВВП до 2030 р. повинні підкріплюватися постійно зростаючою нормою нагромадження. Поступово, протягом одного десятиліття можна збільшити норму нагромадження на 10%, але така повільна модернізація не спроможна позначитися на зростанні реальних доходів населення. За такої модернізації економіки громадяни не зможуть відчувати реального надходження доходів. Їх не влаштує ситуація, коли їхні реальні доходи у 2030 р. становитимуть 600—700 ум. од. у твердій валюті. Такий дохід вони мали у 2007 р. Отже, потрібна нова індустріалізація української економіки, яка дозволить збільшити реальні доходи населення¹².

¹² Протягом тривалого часу економіка України перебуває в стані нестійкого економічного зростання. Цю нестійкість зумовлено відсутністю внутрішнього взаємозв'язку між оновленням виробництва (насамперед, у її технологічному і структурному аспектах) і економічним розвитком у рамках відтворювального промислового циклу. Такий внутріш-

Така нова індустріалізація має розпочатися з налагодження тих виробництв, які могли б подовжити технологічні ланцюжки сировини і легко замінити імпорт. За 30 років нашої незалежної економіки так склалося, що як у промисловості, так і в сільському господарстві імпорتنі постачання стали невід'ємним елементом виробничої діяльності. При дефіциті високотехнологічних виробництв і деталей для них неможливо створити технологічні кластери, оскільки їх купівля для збирання окремих товарів (наприклад, високотехнологічного обладнання) призводить до подорожчання готових виробів. Також без налагодження власного виробництва окремих високих технологій і деталей для них неможливо створити особливі економічні зони. Як показує досвід країн Південно-Східної Азії, локалізація виробництв у таких зонах була найважливішим стратегічним завданням.

Таким чином, починаючи з «простого» подовження технологічних ланцюжків та імпортозаміщення і рухаючись у бік дедалі складніших виробництв, можна створити нові підгалузі, нові робочі місця, нову додану вартість. Країни, які розвивали стратегію не виробляти власні складні товари, а купувати їх, свідомо знизили частку локального виробництва. У результаті вони стали відчувати величезні проблеми з підтриманням добробуту своїх громадян. Це пояснюється тим, що темпи зростання доданої вартості в індустріальних галузях завжди є вищими, ніж у сировинних. Тому стратегія поступової локалізації виробництв виступає водночас і причиною нарощування виробництва доданої вартості. Це непросте завдання, воно може охоплювати тривалі часові інтервали, але без його виконання неможливо створити нові високотехнологічні робочі місця, які вироблятимуть більший обсяг доданої вартості, а отже, підвищити реальні доходи населення.

Звідси випливає актуальне питання про здатність фінансової системи акумулювати кошти. Величина валового заощадження у ВВП України у 2021 р. становила 2,4%, тоді як у 2016 р. — 20,6%¹³, що є в 10 разів меншим, ніж у ЄС за 2017—2020 рр. Джерела фінансування інвестицій у основний капітал 2021 р. розподілилися так: 68,6% — власні кошти, 17,6% — бюджет і лише 5% — банківські кредити¹⁴. Як показує досвід інших країн, «довгі» інвестиції забезпечують облігаціями, але наш облігаційний ринок працює виключно на покриття дефіциту бюджету. Він не задіяний до залучення фінансових ресурсів для

ній взаємозв'язок між технічним оновленням виробництва і економічним розвитком повинен стати іманентною рисою нової моделі ринкової економіки. Вона породжує циклічну форму руху відтворювального процесу, що, у свою чергу, є загальною за умов індустріального етапу розвитку продуктивних сил. Різні етапи розвитку продуктивних сил надають лише різні форми прояву цієї внутрішньої закономірності. У межах машинного етапу розвитку продуктивних сил відбулося послідовне опанування нових технологій: від перших індустріальних технологій до сучасних високоіндустріальних. Як відомо, сьогодні наука виділяє шість технологічних укладів. Завершення процесу індустріалізації учені пов'язують з повним освоєнням IV технологічного укладу. Чергові, V і VI, уклади характеризуються переходом до принципово нової техніки і технології, а це біо-, нано- та IT-технології. Під впливом нових технологічних змін відбувається докорінна зміна структури високорозвинутих національних економік [2].

¹³ Що не так з українською економікою та банківською системою і як це змінити. *Мінфін*. 2021. 12 жов. URL: <https://minfin.com.ua/ua/credits/articles/chto-ne-tak-s-ukrainskoy-ekonomikoy-i-bankovskoy-sistemoy/>

¹⁴ Капітальні інвестиції. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ioz.htm

підтримки довгострокових інвестиційних проєктів. Ставка рефінансування НБУ стала надто високою, з 1 червня 2022 р. — 25%, що відрізало бізнес від кредиторів. За такого рівня облікової ставки неможливо кредитувати довгострокові інвестиційні проєкти. Слід мати на увазі, що різке нарощування інвестицій при фінансових обмеженнях може увійти в суперечність із завданням підвищення рівня життя. За експертними розрахунками, за середньорічних темпів зростання ВВП у 3% максимальна норма нагромадження, за якої можлива позитивна динаміка попиту населення, має становити 25—28%. У іншому випадку зростання норми нагромадження відбуватиметься за рахунок обмеження споживання.

Відомо, що в Японії, Південній Кореї, Китаї та інших країнах Південно-Східної Азії норма нагромадження в періоди їх швидкого економічного розвитку перевищувала 35—43%. Це відбувалося, по-перше, за досить низьких стартових доходів населення і, по-друге, за високих темпів зростання національної економіки. У цих країнах проводилася м'яка фінансова політика щодо виробничих інвестицій, які підтримували конкурентні проєкти, забезпечені попитом. Істотне збільшення інвестицій має базуватися на низьких відсоткових ставках. Про це свідчить успішна кредитна політика Китаю, де ринок облігацій перевищує 100% ВВП, тоді як у нас він не досягає й 5% ВВП. На наш погляд, необхідно створити систему спеціалізованих банків, що кредитуватимуть виробництво, як це було зроблено у ФРН під час реалізації «плану Маршалла» після Другої світової війни. Звичайно, потрібні й інші «інститути розвитку» для успішного оновлення повоєнної економіки. Зупинимось докладніше на дискусіях щодо використання в Україні «плану Маршалла» для післявоєнної Європи.

«ПЛАН МАРШАЛЛА» ДЛЯ УКРАЇНИ: НАКОПИЧЕНИЙ ДОСВІД І ПОШУКИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Повоєнне відновлення України хвилює багатьох вітчизняних і зарубіжних політиків та науковців. Ця тема була центральною на Всесвітньому економічному форумі в Давосі в середині травня 2022 р. Підходи до відновлення України на Давоському економічному форумі представляв комісар з економіки ЄС П. Джентілоні. Також були представлені результати наукових досліджень Аналітичного центру економічної політики щодо повоєнного відновлення України з університету Каліфорнії, США. Усі дискусії, що точилися як на Давоському форумі, так і за його межами, керувалися історичним прикладом надання допомоги Сполученими Штатами Америки післявоєнній Європі, що дістала назву «план Маршалла». Якраз напередодні 75-річчя історичної промови держсекретаря США Дж. Маршалла в Гарвардському університеті, де було проголошено Програму європейського повоєнного відновлення, розробка концепції надання допомоги повоєнній Україні актуалізувала обговорення цієї проблеми. Саме 74 років тому, 5 червня 1948 р, було проголошено програму надання допомоги післявоєнній Європі обсягом близько 12,4 млрд дол.¹⁵

¹⁵ Сьогодні існують різні оцінки визначення цієї суми з урахуванням рівня цін і купівельної спроможності долара. Амплітуда коливання таких оцінок дуже велика: від 168 млрд до 510 млрд дол.

На думку багатьох істориків економіки, цей «план» був наріжним каменем відродження континенту після Другої світової війни. Деякі з них вважають, що «план Маршалла» виступив своєрідними «будівельними лісами» з відновлення промисловості країн Заходу, наприклад Німеччини. Отже, на їхню думку, він грав *допоміжну*, а не основну роль у процесі відновлення промисловості. Так, В. Абельсхауз з Білефельдського університету, ФРН, вважає, що головну роль у відновленні Німеччини відіграла *наявність збереженого основного капіталу* в промисловості, який під час війни сильно не постраждав, а також наявність *високоякісного трудового потенціалу* [3]. Продуктивність праці на німецьких заводах і фабриках, на думку вченого, була вищою в 1948—1949 рр., ніж у 1938—1939 рр. Що ж стосується наданих кредитів, то вони призначалися для купівлі американських інвестиційних і споживчих товарів [3]. Водночас, як зазначає економічний історик Б. Ейхенгрін з університету Каліфорнії [3], завдяки «плану Маршалла» німецьку воєнну економіку вдалося трансформувати в індустріальну промислову модель, у технологічно відсталих галузях відбувся інноваційний стрибок. Важливим елементом «плану Маршалла» була підготовка кадрів у США для модернізаційних підприємств Європи, зокрема Німеччини. «Вони поверталися з новими знаннями, з відчуттям своїх переваг для зростання продуктивності виробництва», — говорить Б. Ейхенгрін [3].

Для США і країн Західної Європи «план Маршалла» був безпрограшним інструментом. США хотіли забезпечити в Європі економічне піднесення і безпеку ринків, що розвиваються. Країни Західної Європи, і перш за все Західна Німеччина, прагнули стати великими гравцями світової економіки. Завдяки «плану Маршалла» було створено Федеративну Республіку Німеччина, яка стала великим гравцем у світовій торгівлі. «Найбільша перевага «плану Маршалла» полягає в тому, що було реінтегровано німецьку національну економіку у світову економіку», — говорить історик економіки В. Плюмпе з Франкфуртського університету. Без «плану Маршалла» відродження країни не змогло б здійснитися, а «перетворення на успішну економічну націю було б відкладене» [3]. Таким чином, основною ідеєю «плану Маршалла» стосовно країн Західної Європи було відновлення економічного розвитку через модернізацію та оновлення їх економіки і перетворення на потужних гравців світового господарства.

Уроком «плану Маршалла» для України, на думку Б. Ейхенгіна, має бути передусім створення *організаційної структури*, насамперед такої, яка б змогла розробляти і керувати процесом відродження української економіки. Наприклад, для управління «планом Маршалла» у США було створено незалежне агентство Economic Cooperation Administration (ECA), яке діяло віддалено від бюрократії міністерства закордонних справ і міністерства фінансів. Була досягнута домовленість, щоб представник цих відомств не став керівником цієї агенції і не відчував політичного чи адміністративного тиску, а був лише менеджером. Домовилися, що він повинен бути із сфери бізнесу. На цю посаду призначили П. Хоффмана, президента автомобільного концерну Studebaker. Відповідно, допомога Україні інституційно має здійснюватися через аналогічне агентство, зазначає Б. Ейхенгрін [3]. Таке агентство має створюватися країнами-донорами і погоджуватися з Міжнародним валютним фондом

і Світовим банком. Архітектори «плану Маршалла» наполягали на тому, щоб одержувачі допомоги надавали докладні інвестиційні проекти і плани агентству, яке встановлювало б критерії і вимоги до їх реалізації.

Питання обумовленості майбутньої допомоги можуть бути предметом широких наукових дискусій. У першу чергу виникають такі запитання: яким чином «план Маршалла» може, по-перше, допомогти нашій країні вирішити ті проблеми, що накопичилися в економіці, про які говорилося раніше, і, по-друге, стати імпульсом прискореного технологічного розвитку, вивести нашу країну на орбіту сталого зростання за рахунок високих технологій? Або ж зовнішні організації, а також інституційні інвестори виходитимуть з того місця, яке займає сьогодні Україна у світовому поділі праці, виступаючи постачальником сировини на зовнішні ринки. Залежно від відповідей на ці запитання слід розробляти стратегію соціально-економічного розвитку України. Якщо прийняти головним завданням розвиток сировинної спрямованості країни, тоді не будуть враховані ті вимоги, які продиктовані новим етапом промислової революції, що набув форми «цифрового капіталізму», і які формують новий економічний цикл, що ґрунтується на базі V і VI технологічних укладів.

Це означає, що нині у світі формується система розширеного відтворення високих технологій, у основі яких лежать автоматизовані, роботизовані, безвідхідні й безлюдні виробництва. Тому практичним способом вирішення проблем соціально-економічного розвитку є формування системи розширеного відтворення неоіндустріального типу. Тим безпосереднім об'єктом, який вона має відтворювати, стане **сукупний високотехнологічний національний промисловий капітал** — державний і приватний. Кожен із цих капіталів має виконувати в національній економіці свою роль. Державний капітал повинен функціонувати там, де приватний капітал неспроможний взяти на себе соціальні витрати, за які розплачуються платники податків та інші члени суспільства. Якщо виходити з різної соціально-економічної ролі державного й приватного капіталів у виробничому процесі, можна говорити про об'єктивну необхідність *державного регулювання* економічного розвитку національної економіки.

Замість того щоб вмщуватися в чужі міжгалузеві ланцюжки доданої вартості, необхідно формувати свої, які здатні інтегруватися в національні та транснаціональні корпорації. Максимізація доданої вартості означатиме, що збільшуються її основні елементи — заробітна плата, доходи держбюджету і капітальні вкладення. Зростатимуть сукупний кінцевий попит і його складові — доходи працівників і держави й внутрішній фонд нагромадження.

Базовими продуктами нової індустріалізації є автоматизовані, роботизовані цифрові енергозберігаючі, когнітивні технології та робочі місця. Саме виробництво цих високотехнологічних продуктів може бути покладено в основу стратегії національного відродження країни за допомогою «плану Маршалла» для України. Тільки так ми зможемо подолати низькі темпи зростання ВВП і доходів населення, іншими словами — периферійний капіталізм. Отже, для України «план Маршалла» — це історичний шанс за допомогою зовнішніх і внутрішніх інвестицій прискорити шлях свого соціально-економічного розвитку.

У процесі підготовки стратегії розвитку України під час реалізації «плану Маршалла» необхідно з'ясувати, якою має бути структура економіки України через 10—15 років, чи можемо ми відновити індустріальне виробництво на новій технологічній основі? У нових геополітичних умовах інноваційна політика має бути спрямована на створення національної інноваційної системи, здатної забезпечити розробку необхідних для розвитку високотехнологічних галузей, сприяти інтеграції до глобальних ланцюжків доданої вартості, забезпечуючи в них приріст національної складової.

Головним завданням інвестиційної політики в короткостроковій перспективі повинен стати розвиток економіки шляхом зростання локалізації виробництва у всіх галузях промисловості. У середньо- і довгостроковій перспективі на перший план має вийти завдання розвитку економіки за рахунок нових технологій. Головним показником успішності інноваційної політики може стати зростання розміру і кількості українських компаній з високотехнологічним експортом. Отже, побудова моделі інноваційного процесу, що являє собою ланцюжок від наукової розробки до продажу на ринку, є одним з пріоритетних завдань інноваційної політики на середньо- і довгострокову перспективу. Діяльність існуючих інституцій інноваційного розвитку повинна бути спрямована на участь промислових підприємств від запровадження технологічних продуктів до продажу нових товарів на ринку.

Сьогодні Україна проходить доленосні випробування. З урахуванням викликів часу вона має знайти вірні відповіді. Але основні, безумовно, кореняться в економіці, а точніше — в деіндустріалізації її виробничого базису і сировинній спрямованості виробництва. Подолати цю залежність можна за допомогою «плану Маршалла» для України, яка має стати не об'єктом, а активним суб'єктом у процесі вибору стратегії власного розвитку.

Сьогодні головне невирішене питання «плану Маршалла» для України, *де взяти гроші для відродження країни?* Оцінки фінансових потреб можна визначити після закінчення війни, але вже сьогодні, за експертними висновками, вони можуть сягати 1 трлн дол. На думку Голови Комісії ЄС Урсули фон дер Ляєн, «це дуже дорого і ніхто не знає, звідки ці гроші мають прийти» [3]. ЄС самостійно позичити цю величезну суму не може, потрібна допомога США, міжнародних організацій та інших західних країн. Отже, слід шукати найкращі ідеї та фінансові ресурси, які здатні матеріалізуватись у конкретні дії з відродження України.

ВИСНОВКИ

Нові історичні реалії, у яких опинились Україна та її економіка, поставили перед вищими органами влади, академічними колами, міжнародними організаціями питання про відновлення економічного розвитку держави в повоєнний період. Таке відновлення неможливе на засадах існуючої економічної моделі. Сформована у 1990-х роках господарська модель, адаптована під кон'юнктуру сировинних товарів на світових ринках, призвела до деіндустріалізації економіки, коли в країні забезпечувалось економічне «зростання без розвитку». Тому формування нової економічної моделі як основи відродження економіки повинно здійснюватися шляхом нової індустріалізації,

що характеризується переходом до принципово нових техніки і технології. Внутрішній взаємозв'язок між технічним оновленням виробництва й економічним розвитком повинен стати іманентною рисою нової моделі ринкової економіки для повоєнної України. У цьому разі відродиться циклічна форма відтворювального процесу, що є загальною умовою індустріального стану розвитку продуктивних сил. Різні стани розвитку продуктивних сил надають лише різні форми прояву цієї внутрішньої закономірності. Нова індустріалізація повинна починатися з налагодження тих виробництв, які могли б продовжити технологічні ланцюжки виготовлення сировини і легко замінити імпорт. Зростання доданої вартості в індустріальних галузях є завжди вищим, ніж у сировинних. Це передбачає створення нових високотехнологічних робочих місць, які продукуватимуть більший обсяг доданої вартості, а також забезпечать зростання реальних доходів населення.

Аналіз структури використання вітчизняного ВВП показав, що внутрішнє споживання в Україні, незважаючи на його високу питому вагу, не стає драйвером економічного розвитку через те, що значна частина попиту населення покривається імпортом. Існуюча економічна модель не використовує експорт для розвитку внутрішнього виробництва і збільшення доходів населення. За відсутності стратегічної підтримки інвестицій як форми реалізації політики розвитку внутрішнього ринку структурні зміни здійснювалися спонтанно на користь сировинних галузей. Формування моделі розвитку національної економіки в повоєнний період залежить від хвиль глобалізації, які впливають на рух товарів, капіталів і робочої сили у світовому господарстві. У межах глобального ринкового господарства діють закономірності конкурентної боротьби між транснаціональними корпораціями, які негативно тиснуть на національний бізнес. Останньому відводиться роль виробника і постачальника ресурсів, необхідних для виробництва готових товарів з більш високою доданою вартістю.

Поляризація глобальних функцій у світовій економіці визначила геополітичний статус окремих країн, добробут громадян, рівень розвитку науки й освіти. Але з певного моменту, після кризи 2008—2009 рр., глобалізація стала не вигідною для високорозвинутих держав. Вивезення протягом тривалого часу капіталу з них до інших країн з метою економії виробничих витрат призвело до істотного скорочення виробничого потенціалу і посилення соціальної диференціації населення. Усвідомлення цих негативних сторін глобалізації змусило більшість передових країн не лише пригальмувати вивезення капіталу, а й почати його повернення в національну економіку і обмежувати імпорт. Отже, глобалізація уповільнилась і їй на зміну прийшла локалізація. Такі хвилеподібні зміни почалися в останні 100 років. Остання хвиля глобалізації припала на 1990-ті роки і проіснувала до 2010 р. Після кризи 2008—2009 рр. відбувся новий розворот у бік локалізації, який триває до теперішнього часу. В період глобальної локалізації виробництв національна економічна модель створює умови для формування національних технологічних ланцюжків доданої вартості. Для цього обов'язково необхідно підвищувати норму нагромадження капіталу. В Україні поступово, протягом десятиліття її можна збільшити на 15—20%. Збільшення норми нагромадження відповідає загальносвітовим трендам у епоху хвилі локалізації.

Різке нарощування інвестицій при фінансових обмеженнях можливе через зовнішню допомогу, способи надання якої сьогодні є предметом обговорення вітчизняних та іноземних політиків і науковців.

На думку багатьох істориків економіки та політики, «план Маршалла» для України повинен стати наріжним каменем відродження її економіки в повоєнний період. Уроком «плану Маршалла» для України має стати створення організаційної та фінансової структур, які розроблятимуть стратегію відродження країни й визначатимуть критерії і вимоги до тих проєктів, які претендуватимуть на отримання допомоги. Але щоб подолати накопичені проблеми в економіці й надати імпульсу прискореного оновлення виробництва, увійти до кола країн сталого зростання, Україна повинна стати активним учасником розробки «плану Маршалла» для країни. Сьогодні головним невирішеним питанням «плану Маршалла» для України залишається пошук фінансових ресурсів, які можуть надати міжнародні організації та західні країни. Але основними зацікавленими особами (стейкхолдерами) повинні бути органи державної влади, наука і бізнес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Портер М.Э. Конкуренция. Пер. с англ. СПб., Вильямс, 2003. 495 с.
2. Зверяков М.І. Економічний розвиток в епоху становлення «цифрового капіталізму». *Економіка України*. 2020. № 8. С. 3—23. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2020.08.003>
3. Losse B., Wettach S. Ein Aufbauplan, kein Geschenk! *Wirtschaftswoche*. 2022. No. 23. S. 38—39.

Надійшла 25.07.2022
Прорецензована 26.07.2022
Доопрацьована 28.07.2022
Підписана до друку 30.07.2022

REFERENCES

1. Porter M.E. On Competition. Saint-Petersburg, 2003 [in Russian].
2. Zveryakov M. Economic development in the era of «digital capitalism» formation. *Economy of Ukraine*, 2020, No. 8, pp. 3-23. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2020.08.003> [in Ukrainian].
3. Losse B., Wettach S. Ein Aufbauplan, kein Geschenk! *Wirtschaftswoche*, 2022, No. 23, pp. 38-39.

Received on July 25, 2022
Reviewed on July 26, 2022
Revised on July 28, 2022
Signed for printing on July 30, 2022

Mykhailo Zveryakov, Dr. Sci. (Econ.), Prof.,
Corresponding Member of the NAS of Ukraine
Head of the Department of General Economic Theory and Economic Policy
Odesa National Economic University
8, Preobrazhenska St., Odesa, 65082, Ukraine

FORMATION OF THE ECONOMIC DEVELOPMENT
MODEL IN NEW HISTORICAL REALITIES

It is shown that the post-war revival of Ukraine's economy is impossible on the basis of the existing economic model, which is based on the adaptation of domestic industries to the trends in world commodity markets. This model ensured economic «growth without development» and led to the deindustrialization. The need for the formation of an economic model, which will envisage the path to a new industrialization, is substantiated.

New industrialization should begin with setting up the industries that could continue the technological chains of commodities production and easily replace imports. The analysis of the structure of domestic GDP use showed that domestic consumption did not become a driver of economic development. The existing economic model does not use exports to develop domestic production and increase the income of population. Therefore, when forming a new model of national economy, it is necessary to take into account the peculiarities of the movement of goods, capital, and labor depending on the waves of globalization and localization of world markets. Since today the world economy has entered a phase of global localization of production, the national development strategy of our country should also focus on creating conditions for the formation of national technological added value chains. To this end, it is necessary to increase a rate of capital accumulation, create new sub-sectors, new added value.

The «Marshall Plan» for Ukraine became the main idea for restoring our economic development through the modernization and renewal of production potential. It is proposed that aid recipient countries submit thorough investment projects to a special agency that would establish requirements, criteria and estimates for their financial support. The «Marshall Plan» for Ukraine may become a basis of the national revival strategy, thus, Ukraine must be an active subject in the process of choosing its own development strategy, when its national interests will be realized with the help of this plan.

Keywords: *economic development model; digital technologies; new industrialization; structural cycle; waves of localization and globalization; «Marshall Plan».*